

1. İSLAM'DA BİLGİ KAYNAKLARI

İslam'a Göre Bilgi

İslam'da sağlam bilgi ve düzgün inanç asıldır. İnancın düzgün olması bilginin doğruluğuna bağlıdır. Dolayısıyla ilim imandan önce gelir. Zira kişi; neye, nasıl inanacağına bilgisiyle karar verir. Dolayısıyla ilim imandan önce gelir. Zira kişi; neye, nasıl inanacağına bilgisiyle karar verir. İslamiyetin "Oku" emriyle başlaması bilginin önceliğine işaret etmektedir.

Bilgi; varlık ve olayları gerçek yönleriyle kavramak, gizlilikleri açığa çıkarmak, sevgi, nefret ve şehvet gibi duyguların etkisinde kalmayarak objektif tarzda eşya ve hadiseleri değerlendirmektir.

İnanç ise; güven duygusu içinde bir şeyi kabullenmek, doğruluğunu tasdik etmek demektir.

Selim Akıl

Akıl, insanları diğer canlılardan ayıran, sorumlu olmasını sağlayan en önemli özelliktir. İnsanın bilmesi, bildiğini kavraması, hayata geçirmesi, analiz yapması, yeni bilgiler üretmesi akı ile gerçekleştirdiği eylemlerdir.

İslam dininde insanın kendinden beklenen görevler için akl-ı selim üzere olması gerekir. Selim akıl, insanın doğru karar vermesini sağlayan, herhangi bir olumsuzluktan veya kötü ortamlardan etkilenmeyen, başlangıçtaki temizliği koruyan akıldır.

Akıl, yaratılışı, ölüm ötesini, dinin inanç ve ibadet esaslarını tek başına kavrayamaz.

Sadık Haber

Ssadık haber, İslam'a göre bilgi edinme yollarından biridir. Bu bilgi kaynağı vahyi ve peygamberlerden gelen tüm haberleri kapsar. Vahiy; Allah'ın (c.c.) melek aracılığıyla peygamberlere, onların da insanlara bildirdiği, hayatın hangi ilkelere göre yaşanacağını ve nelere uyup nelerden sakınılacağını bildiren ilahî bilgiler ve bu bilgilerin gönderiliş tarzıdır.

Mütevâtir Haber

Yalan üzere birleşmeleri aklen mümkün olmayan toplulukların aktara geldiği haberlere mütevâtir haber denir.

Peygamberlere Cebrail (a.s.) aracılığı ile Allah'tan (c.c.) gelen vahiylerdir. Yüce Allah, Hz. Âdem'den (a.s.) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar insanlara örnek olsun diye peygamberler göndermiş ve onları vahiyle desteklemiştir.

Salim Duyu Organları

Aklın yanında insanın sahip olduğu duyu organları da insana verilen nimetlerdendir. Duyular hem aklın değerlendireceği konularda hem de haberin insana iletilmesi bakımından bilgiyi elde etme vasıtalarıdır. Sağlıklı durumda olan beş duyu insanın adeta dışarıya açılan pencereleri gibidir. Nitekim bir ayette, "Allah, sizi analarınızın karnından, siz hiçbir şey bilmez durumda iken çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi." (Nahl suresi, 78. ayet.) buyrulur.

Bilginin Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Allah (c.c.), insandan duyularını kullanarak çevresini ibret ve hayretle incelemesini elde ettiği izlenimlerini aklın süzgecin-den geçirerek doğru inanca ulaşmasını ister.

İslam düşüncesinde selim akıl, doğru haber ve salim duyular herkes için geçerli olan nesnel bilgi kaynaklarıdır.

İslam'a göre bilginin kullanımı kul hakkı temelinde değerlendirilir.

2. İSLAM İNANCINDA İMANIN MAHİYETİ

Akide, her türlü inanışı ifade etse de özellikle dinlerin inanç sistemleri için kullanımı daha çok yaygındır. İslam akaidi gibi. Akaid inanılan şeyler, akideler, dinî inançlar, gönülden bağlanılan düğüm atmışçasına kesinlikle inanılan şeyler, itikatlar demektir.

İman kelime olarak güven duygusu içinde tasdik etmek, tereddüt ve şüphe etmeden, gönül huzuruyla bağlanmak anlamına gelir.

İslam ise, Allah (c.c.) tarafından peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e (s.a.v) vahiy yolu ile bildirilerek bütün insan-lığa gönderilen son dindir.

İman Tasdik ve İman İkrar İlişkisi

İmanın esası kalp ile tasdik etmektir. Kalbin inanması ve ikna olması imanın gerçekleşmesi için en temel şarttır. Bir kimse-nin mümin ve Müslüman olabilmesi için kelime-i şehadeti kalben tasdik etmesi gerekir.

İman Bilgi İlişkisi

İman ile bilgi birbirinin yerini tutmaz. Çünkü inanma eylemi bilginin çok üstünde bir olaydır. İmanda kabul ve teslimiyet duy-gusu egemendir, bilgide ise ise duyular aracılığıyla aklın bir sonuca varması sözkonusudur.

İnsan Amel İlişkisi

Amel, imanın olmazsa olmaz bir parçası değildir. İmanın temeli kalbin tasdikinden ibarettir. Çünkü ayet ve hadislerde iman dilin ikrarı değil kalbin tasdiki şeklinde açıklanmıştır. Amel imandan bir parça değildir fakat amel ile iman arasında güçlü bir bağ vardır. İnsan nasıl inanıyorsa öyle yaşar.

İmanın Taklitten Kurtarılarak Tahkike Ulaşması

Araştırmadan ve delillere dayanmadan çevreden görerek oluşan imana taklidî iman denir. Tahkikî iman ise delillere, bilgi-ye, araştırma ve kavramaya dayalı imandır.

Ayet

"... Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. 'Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru.' derler." (Âl-i İmrân suresi, 191. ayet)

3. KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRÂ SURESİ 36. AYET VE MÜLK SURESİ 23. AYET

"Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp bunların hepsi ondan sorumludur." (İsrâ suresi, 36. ayet)

İnsanın bir haber ve bir olay hakkında kesin hüküm vermeden önce ciddi araştırma yapması Yüce Allah'ın emridir. Akıl ve vicdan bu şekilde hareket ettiğinde artık inanç dünyasında kuruntulara ve yanlışlıklara meydan verilmez.

1. Gözlerimiz, belirli dalga boyundaki ışık demetini alabilmekte ve dünya, bize berrak haliyle görülmektedir. Kulağımız da, belirli ve sınırlı frekanstaki sesleri alabilir. Bu sınırın alt ve üstündeki sesleri duyamayız. Beyaz ışığı vücudumuz hissedebilmekte, fakat kozmik ışınlar vücudu baştan başa geçtikleri halde onları hissedememekteyiz. Burnumuzla algıladığımız kokular da yine belirli yoğunlukta ve mesafede olmalıdır. Aksi takdirde bu kokuları algılamamız mümkün değildir. Yine dilimiz tat alma organımızdır. Dilimiz yerine başka bir uzvumuzla bir şeyin tadını almamız mümkün değildir. Çünkü tat alma hücreleri ancak dilimizde vardır.

Buna göre bir varlığın bilgisinin beş duyuya konu olması için gerekli olan en temel şart aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Belirli bir hacme sahip olması
B) Belirli ölçü ve sınırlarda olması
C) Değişime uğramaması
D) Kusursuz olması
E) Varlıkların bilinmesi

2. Aşağıdakilerden hangisi felsefi bilgi türlerinden biri değildir?

- A) Gündelik bilgi
B) Teknik bilgi
C) Dini bilgi
D) Gaybi bilgi
E) Sanatsal bilgi

3. Aşağıdakilerden hangisi felsefede tartışılan genel bilgi kaynaklarından biri değildir?

- A) Akıl
B) Keşif
C) Sezgi
D) Duyular
E) Deney

4. Aşağıdakilerden hangisi bilim dünyasına göre bir bilginin doğruluk ölçütlerinden biri olamaz?

- A) Yararlılık
B) Nesnellik
C) Ölçülebilirlik
D) Akla uygunluk
E) Gözlemlenebilirlik

5. "Gerek duyular âlemine gerekse duyularla kavranılamayan âleme ait her şeyi bütün ayrıntılarıyla bilen anlamında Allah'ın (c.c.) isimlerinden biridir." **şeklinde tanımlanan Allah'ın ismi azamı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) El Hay
B) El Kayyum
C) El Rauf
D) El Azîm
E) El Alîm

6. Bilinen tek gerçeklik bilimin söylediği veya görebildiğidir. Evrende her şey, sebep sonuç ilişkisi içerisinde bilinebilir. Bilim, eninde sonunda her şeyi çözecek, evrende bilinmeyen hiçbir şey kalmayacaktır.

Metinde özetlenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisi ile adlandırılır?

- A) Pozitivist bilim anlayışı
B) Pragmatist ahlak anlayışı
C) Teolojik yaklaşım
D) İndeterminist felsefe
E) Evrensel bilgi anlayışı

1., felsefenin belirli bir bölümüdür. Bu bölümde, "Varlık nedir?", "Bir dış dünya var mıdır?", "Beden ile ruh arasındaki ilişkiler nelerdir?", "Tanrı var mıdır?", "Ruh ölümlü müdür, ölümsüz müdür?" gibi sorulara cevaplar aranır. Ayrıca, bilginin nereden geldiği, neleri bilebileceğimiz de araştırılır.

Boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi yazılmalıdır?

- A) Din
B) Evren
C) Ahlak
D) Metafizik
E) Varlık

2. "Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek 'Eğer doğru söyleyenler iseniz haydi bana bunların isimlerini bildirin.' dedi. Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.' dediler." (Bakara suresi, 31-32. ayetler)

Yukarıdaki ayetlerde insanın aşağıdaki özelliklerinden hangisine dikkat çekilmiştir?

- A) Öğrenme
B) Güzel ahlak
C) Hatırlama
D) Mutlu olma
E) Sorgulama

3., bir şeyi olduğu gibi ve gerçeğe uygun şekilde bilmektir.

....., bir şey hakkında düşünerek derin bilgi ve anlayışa ulaşmaktır.

Yukarıdaki tanımlanan kavramlar sırasıyla aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Marifet - Hakikat
B) İlim - Marifet
C) İlim - Sezgi
D) Marifet - Sezgi
E) İlim - Hakikat

4. İlim ilim bilmektir.
İlim kendin bilmektir.
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır?

Yukarıdaki dizelerde vurgulanan asıl husus aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İlimin asıl amacının insanın kendini tanımak olması gerektiği
B) Bazı insanların üstün özelliklerde yaratılmış olduğu
C) En önemli ilmin ahlaki davranışları bilmek olduğu
D) Her varlığın bir yaratılış amacının olduğu
E) İnsanın bilebileceklerinin sınırlı olduğu

5. **Aşağıdaki ayet ve hadislerin hangisinde ilim hakkında verilen mesaj diğerlerine göre daha öncelikli bir öneme sahiptir?**

- A) "İlim mü'minin kaybettiği malıdır, nerede bulursa alsın." (Hadis)
B) "Allah, gerçekten Kendisi'nden başka ilah olmadığına şahitlik etti; melekler ve ilim sahipleri de O'ndan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler..." (Al-i İmran Suresi, 18. ayet)
C) "Andolsun (yapıp-etmelerini) onlara bir ilimle mutlaka haber vereceğiz..." (Araf Suresi, 7. ayet)
D) "Sana ruhtan sorarlar; de ki: "Ruh, Rabbimin emrindendir, size ilimden yalnızca az bir şey verilmiştir." (İsra Suresi, 85. ayet)
E) "İlim öğrenmek, kadın erkek her müslümana farzdır." (Hadis)

6. İslam dini, akla büyük önem verir. Kur'an'da birçok ayette, "Akıl etmez misiniz?" şeklinde uyarılar mevcuttur.

Allah, insanı yeryüzüne gönderirken eşya ve varlıklardan nasıl yararlanması gerektiğini de bildirmiştir.

Yukarıdaki yargılarda vurgulanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akıl
B) Vahiy
C) Din
D) Tevhid
E) İbadet

1. “Bu, sana vahy ile bildirdiğimiz gayb haberlerindedir, yoksa Meryem’i hangisi himayesine alacak diye kalemleleriyle kur’a atarlarken de çekişirlerken de sen yanlarında değildin.” (Âli İmran suresi, 44. ayet)

Bu ayette aşağıdakilerden hangisinin önemine vurgu yapılmıştır?

- A) Duyu bilgisi
B) Vahiy bilgisi
C) Sezgisel bilgi
D) Bilimsel bilgi
E) Tarihsel bilgi

2. “Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, akledecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler kör olur.” (Hac suresi, 46. ayet)

Bu ayette verilen bilgi kaynakları arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Duyu bilgisi
B) Akıl-ı Selim
C) Vahiy bilgisi
D) Sezgisel bilgi
E) Gaybi bilgi

3. Sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfledi. Sizin için işitme, görme ve idrak duygularını yarattı. Ne kadar az şükrediyorsunuz! (Secde suresi, 9. ayet)
“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme; çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi, 36. ayet)

Yukarıdaki ayetlerin vurguladığı ortak husus aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Canlıların ortak özellikleri
B) Batıl inançlardan uzak durmak
C) Duyuların bilgisini doğru kullanmak
D) Verilen nimetlere şükretmek
E) İlim sahibi olmak

4. “Ey iman edenler! Herhangi bir fasık size bir haber getirdiğinde onu iyice araştırın. Yoksa gerçeği bilmeyerek, biriniz diğerinize haksızlık edip sonra yaptığınıza pişman olursunuz.” (Hucurat suresi, 6 .ayet)

Bu ayette aşağıdaki düşüncelerden hangisi desteklenmektedir?

- A) Doğru bilgi ancak vahiyle sağlanır.
B) Doğru inanç doğru davranışa götürür.
C) Doğru haber kanıtlanmış olmalıdır.
D) Salih ameller niyetlere bağlıdır.
E) Haberin kaynağından çok içeriği önemlidir.

5. İnsanın her türlü sorumluluğunda olduğu gibi dini sorumluluğunun da ön şartı akıl sahibi olmaktır. Allah, akıl sahibi olduğu için yeryüzündeki milyonlarca canlı arasından insanı seçmiştir. Kendisine din göndermiştir. Gerçekten de insan, söz ve davranışlarında amaç gözetebilen, işin sonucunu görebilen, gerçek olanla olmayanı ayırabilen merkezi bir güce sahiptir.

Bu parça aşağıdaki ayetlerin hangisiyle desteklenemez?

- A) “Umulur ki düşünürsünüz diye ayetlerimizi size böyle açıklıyoruz.” (Bakara suresi, 76. ayet)
B) “Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, akledecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler kör olur.” (Hac suresi, 46. ayet)
C) Sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfledi. Sizin için işitme, görme ve idrak duygularını yarattı. Ne kadar az şükrediyorsunuz! (Secde suresi, 9. ayet)
D) “Ey iman edenler! Size kısmet ettiğimiz rızıkların hoş ve temiz olanlarından yiyin ve Allah’a şükredin, eğer yalnız O’na kulluk ediyorsanız.” (Bakara suresi, 172. ayet)
E) “Peki, sana Rabbinden indirilenin gerçekten hak olduğunu bilen kişi, o görmeyen (a’ma) gibi midir? Ancak temiz akıl sahipleri öğüt alıp düşünebilirler.” (Ra’d suresi, 19. ayet)

6. “Onların çoğu zandan başka bir şeye uymaz. Şüphesiz zan, haktan (ilimden) hiçbir şeyin yerini tutmaz. Allah onların yapmakta olduklarını pek iyi bilendir.” (Yûnus suresi, 36. ayet)

Bu ayette ifade edilen zanni bilgi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yanlış çıkma ihtimali yüksek olan bilgi
B) Vahye dayalı bilgi
C) Bilimsel olmayan bilgi
D) Kötülüğü teşvik eden bilgi
E) Faydasız bilgi